

Rapport: Övergångar mellan skolformer För verksamhetsåret 2023

**Gymnasie- och
vuxenutbildningsförvaltningen**
Kvalitets och
utvecklingsavdelningen

Upprättad: 2023-11-30
Diariernr: GYVF-2023-4758
Ansvarig: Utbildningschef

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Uppföljning av skolans uppdrag	3
1.2 Nämndens utveckling av övergångar	3
2 Övergångar	4
2.1 Samverkan i övergångsarbetet	5
2.2 Kommunala aktivitetsansvaret	7
3 Övergångsarbete inom gymnasieskolorna	8
3.1 Övergångshandlingar	8
3.2 Organisering av övergångsarbetet	11
3.3 Elevhälsans roll och funktion	12
3.4 Studie- och yrkesvägledares roll och funktion	13
3.5 Individuell studieplan	14
3.6 Uppföljning av hur undervisningen möter elevens behov	15
4 Övergångar inom Komvux	16
4.1 Övergångar mellan kurser och verksamheter inom Komvux ..	16
4.2 Arbete med övergångar till och inom Komvux	18
4.3 Pedagogisk stödorganisations roll och funktion	20
5 Avslutande kommentarer	20

1 Inledning

En fungerande pedagogisk överlämning är viktig för alla elever som byter skola, men särskilt för de elevgrupper som har behov av fysiska eller pedagogiska anpassningar. I skollagens 3 kapitel¹ fastslås att skolenheten ska överlämna uppgifter som bedöms underlätta övergången för eleven från en skolform till en annan. Detsamma gäller om eleven byter skolenhet inom skolformen. När en elev byter skolform från grundskolan eller anpassad grundskola till gymnasieskolan eller anpassad gymnasieskola, ska den mottagande skolenheten skyndsamt informera den överlämnande skolenheten om att skolenheten har tagit emot eleven. Inom vuxenutbildningen sker viss överlämning vid byte av kurser och verksamheter, även om det inte finns några lagkrav på övergångshandlingar för denna skolform.

1.1 Uppföljning av skolans uppdrag

Ett systematiskt kvalitetsarbete ska, enligt skollagen², genomföras både på huvudmannanivå och på enhetsnivå. Huvudmannens ansvar innebär bland annat att fördela resurser och organisera verksamheten utifrån lokala förutsättningar samt systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla verksamheten, så att de nationella målen kan uppfyllas.³

Rapporten ”Övergångar mellan skolformer” utgår från skollagens andra och tredje kapitel och fokuserar på Malmö stads arbete med övergångar mellan och inom skolformer. I rapporten utvärderas i vilken mån övergångsarbetet har bidragit till att eleven kunnat gå igenom sin utbildning utan hinder. Vidare analyseras de processer som verksamheterna bedriver för att underlätta övergången för eleven från en skolform till en annan samt mellan verksamheter inom en skolform.⁴ I rapporten utvärderas studie- och yrkesvägledares roll och funktion i övergångsarbetet.⁵

1.2 Nämndens utveckling av övergångar

Övergångar mellan och inom skolformer är ett prioriterat utvecklingsområde för nämnden. Genom samverkan och goda rutiner kring övergångar inom och mellan samtliga skolformer tydliggör nämnden de olika möjligheterna inom

¹ SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. 3 kap 12 j §

² SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. 4 kap 3 §

³ SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. 2 kap 8 §

⁴ SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. 3 kapitel 12 j §

⁵ SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. 2 kap 29 och 30 §§

utbildningskedjan och ger elever bättre förutsättningar att nå sina mål. Nämnden genomför satsningar inom övergångsarbetet 2023 med syfte att:

- öka beredskapen att ta emot ett ökat antal elever från grundskolan med behov av undervisning i mindre grupp.
- etablera rutiner och processer för grupper av elever som behöver extra stöd vid övergångar, exempelvis elever i särskilda undervisningsgrupper.
- vidareutveckla arbetet inom det kommunala aktivitetsansvaret.
- stärka studie- och yrkesvägledningen.
- samordna stöd i övergången mellan skola och arbetsliv för elever med funktionsnedsättning inom anpassad gymnasieskola och gymnasieskola⁶.
- förstärka förutsättningarna för goda övergångar från introduktionsprogram till vuxenutbildning.
- underlätta övergångar från sfi och kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå till yrkesstudier på gymnasial nivå genom kombinationsutbildningar.

2 Övergångar

Ett kontinuerligt arbete med övergångar mellan och inom skolformer är centralt för att få fler unga att klara gymnasiet inom tre till fyra år och få fler elever att uppnå självförsörjning efter sina studier. Forskning lyfter fram generella framgångsfaktorer vid övergångar:

- att elev som berörs av övergång är förberedd på övergång.
- att berörd elev förstår innebörden av övergången såväl i allmänhet som för sig själv.
- att elevers kognitiva förutsättningar beaktas.
- att aspekter som underlättar övergången identifieras och åtgärdas i lärmiljön.
- att det finns en övergångsplan, ett mål och en tydlig struktur samt ett systematiskt samarbete kring övergången.

⁶ Satsningen genomförs i samarbete med Arbetsförmedlingen och arbetsmarknads- och socialnämnden.

- att det tas ett professionellt ansvar för samarbetet och ledningen av implementeringsarbetet.⁷

När en elev övergår från en skolform till en annan skolform eller byter verksamhet inom någon skolform initieras ett övergångsarbete. Det är elevens behov som styr vilken dokumentation som överlämnas till den nya skolan/verksamheten. Övergångsdokumentationen kan bestå av olika underlag, såsom medicinsk, psykologisk och psykosocial bedömning eller pedagogisk dokumentation.

I kommande avsnitt beskrivs det förvaltningsövergripande samarbetet mellan Malmö stads skolförvaltningar och det kommunala aktivitetsansvarets (KAA-UngMalmö) arbete i relation till övergångar.

2.1 Samverkan i övergångsarbetet

Malmö stads skolförvaltningar arbetar för att övergångar mellan och inom skolformer ska bidra till att varje elev ska kunna gå igenom sin utbildning utan hinder. Malmö stad har som ett led i arbetet tagit fram en rutin⁸ som säkerställer att avlämnande och mottagande skola arbetar utifrån samma förhållningssätt och att mottagande skola tar del av information som är av betydelse för elevens fortsatta skolgång (GRF-2022-10132, reviderad 2023-03-15).

I samband med ansökan till gymnasieskolan bifogas övergångshandlingar elevens ansökan⁹. Avlämnande skola överlämnar dels information om vilka stödbehov eleven har, dels kunskapsbedömningar i engelska, matematik, svenska och/eller svenska som andraspråk, om eleven inte uppnått betyget E.

För att främja likvärdighet i arbetet har grundskoleförvaltningen och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen beslutat att avlämnande skola alltid ska göra en bedömning om en pedagogisk överlämning är nödvändig för följande elevgrupper:

- elever som inte är behöriga till ett nationellt program.

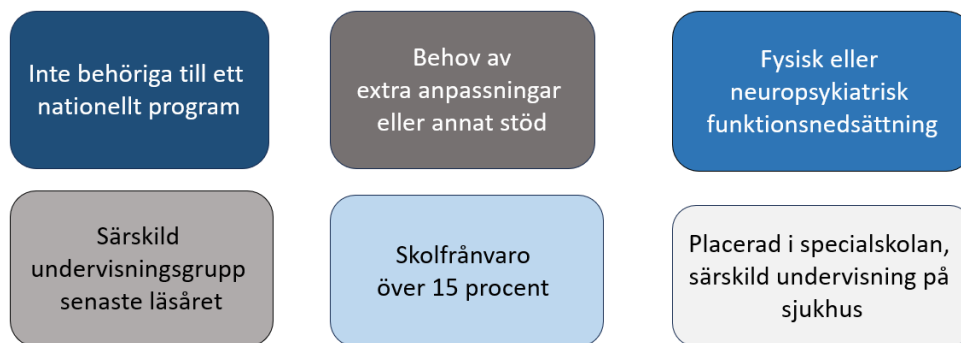
⁷ Borg, A. & Hallberg, L. (2023), Övergångar i gymnasievardagen. Arbeta systematiskt för en tillgänglig lärmiljö. Stockholm: Natur & Kultur.

⁸ [Rutin för övergång för elev från grundskola till gymnasieskola, från anpassad grundskola till anpassad gymnasieskola eller mellan gymnasieutbildningar \(sharepoint.com\)](#)

⁹ Övergångshandlingarna läses in i antagningssystemet via www.skånegy.sec.

- elever i behov av pågående extra anpassningar eller annat stöd¹⁰, till exempel elever som:
 - har inlärningsvärigheter.
 - har fysisk eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.
 - ska flytta till eller från en särskild undervisningsgrupp.
 - har en skolfrånvaro över 15 % det gångna läsåret.
 - ska tas emot i anpassad grundskola eller anpassad gymnasieskola.
 - är placerade i specialskolan eller som har särskild undervisning på sjukhus.
- elever med omfattande psykisk ohälsa och/eller psykosocial problematik som påverkar skolgången.

Figur 1 visar en sammanställning över elevgrupper i behov av övergångshandlingar.

Figur 1. Elevgrupper i behov av övergångshandlingar. Källa: Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

2023 var 599 elever av de totalt 3632 elever (17 procent) som avslutade årskurs 9 i Malmös grundskolor inte behöriga till yrkesprogram. Motsvarande siffror var 519 av 2935 elever (18 procent) för kommunala grundskolor och 77 av 697 (11 procent) för fristående grundskolor.¹¹ I nuläget går det inte att bedöma hur många elever som totalt borde få med sig handlingar vid övergångar till och inom gymnasieskola. Eventuellt kan statistikinsamlingen utvecklas framöver.

¹⁰ Uppgifter om exempelvis extra anpassningar som en elev haft tidigare men inte längre är i behov av ska inte lämnas över enligt Prop. 2017/18:183 s.62.

¹¹ För att en elev ska vara behörig krävs godkänt betyg i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i fem ytterligare ämnen, totalt åtta ämnen. Andelen beräknas av de elever som fått eller skulle ha fått betyg enligt det mål och kunskapsrelaterade betygssystemet (elever som saknar godkänt betyg i alla ämnen ingår). Notera att antalet elever utan behörighet uppdelat på kommunala och fristående skolor summerar inte upp till 599, vilket beror på avrundningar. Källa: Skolverket (2023).

I den gemensamma rutinen beskrivs den organisatorisk rollfördelning i arbetet dels för mottagande skola, dels för avlämnande skola. Skolförvaltningarna har även en gemensam blankett som används vid övergångar.

Sedan våren 2023 finns en webbaserad kommunikations- och arbetsyta¹² som visualiserar de bakomliggande processerna och samarbetet inom och mellan professioner för en sömlös övergång mellan skolformer i hela utbildningskedjan. Denna webbplats samlar all den information som respektive profession och nyckelpersoner behöver i sitt arbete med övergångar för att göra det enkelt och lättillgängligt.

Det genomförs årligen en övergångskonferens där rektor, specialpedagoger och studie- och yrkesvägledare från grundskoleförvaltningen och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen deltar. Konferensen har som syfte att utveckla gemensam kunskap om hur förvaltningarna skapar förutsättningar för elever att gå sömlöst genom sin utbildning. Sedan 2023 deltar även rektorer från de fristående verksamheterna vid konferensen.

2.2 Kommunala aktivitetsansvaret

Malmö stad erbjuder genom det kommunala aktivitetsansvaret (KAA-UngMalmö) ungdomar 16–19 år – vilka aldrig har påbörjat, har avbrutit eller inte fullföljt sin gymnasieutbildning – lämpliga individuella åtgärder.¹³ I första hand ska åtgärderna syfta till att ungdomarna börjar på eller återupptar en utbildning, i andra hand att de får en annan sysselsättning som exempelvis praktik eller arbete. Om avlämnande skola bedömer att en elev eventuellt inte kommer att påbörja utbildning eller arbete, kontaktas KAA-UngMalmö. KAA-UngMalmö gör en egen kartläggning utifrån det underlag som inkommit för att säkerställa att ungdomen får rätt stöd från början. De första veckorna är avgörande för att ungdomen ska vilja stanna kvar och uppleva sig sedd, hörd och förstörd utifrån sina individuella behov.

KAA-UngMalmö skapar förutsättningar för övergångar mellan skolformer, mellan skolor inom gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen och övergångar till annan aktör, myndighet eller praktik genom att erbjuda vägledning till studier eller annan sysselsättning.

¹² Övergångar inom och mellan skolor och skolformer | Komin (omniacloud.net)

¹³ SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. 29 kap. 9 §

KAA-UngMalmö bjuder sedan 2019 in alla grundskolor för en dialog för att arbeta långsiktigt. I samverkan med gymnasieskolor erbjuder KAA-UngMalmö samtal med elev och skola om det finns signaler om ett avbrott, med syfte att antingen förhindra ett avbrott eller förbereda en övergång till KAA-UngMalmö. Arbetet utgår ifrån en framtagen avbrottsrutin. KAA-UngMalmö följer också vid behov med ungdomar i övergången tillbaka till skolan. Personal från KAA-UngMalmö deltar vid behov även när skolan har elevhälsoteams- och SIP-möten¹⁴.

3 Övergångsarbete inom gymnasieskolorna

Övergångar kan utifrån elevens kunskapsutveckling och progression visa på en förflyttning från ett introduktionsprogram till ett nationellt program. Det kan även innebära en elevs övergång till eller från en annan kommun samt från studier på gymnasiet till vuxenutbildning.

I nedanstående avsnitt beskrivs övergångsarbetet inom gymnasieskolorna. Avsnittet inleds med en presentation av övergångshandlingar. Därefter följer en beskrivning av de kommunala gymnasieskolornas arbete med övergångar mellan olika skolformer och skolenheter.

3.1 Övergångshandlingar

Detta avsnitt fokuserar på de övergångshandlingar som mottagits eller överlämnats av de kommunala gymnasieskolorna¹⁵. Antalet mottagna elever med övergångshandlingar får konsekvenser för skolornas förutsättningar, resursfördelning och uppföljning. Underlaget i övergångshandlingarna ligger till grund för de anpassningar som görs i undervisningen för att eleven ska kunna gå igenom sin utbildning utan hinder.

¹⁴ SIP står för samordnad individuell plan och är ett verktyg som bidrar till ett helhetsperspektiv. Personer som har behov av insatser och stöd från både hälso- och sjukvård och socialtjänst kan behöva samordning av insatser. I både socialtjänstlagen (2 kap § 7 SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (16 kap § 4 HSL) finns en bestämmelse om att kommunen och regionen ska upprätta en SIP när de bedömer att insatser behöver samordnas.

¹⁵ Mottagande skola hämtar ut underlaget digitalt i systemet när antagningsprocessen avslutas, och övergångshandlingarna tas bort från antagningssystem i slutet av oktober.

Tabell 1 visar antal antagna nya elever i kommunala gymnasieskolor som vid skolstart år 1, läsåret 2023/2024, hade med sig pedagogiska övergångshandlingar. Skolorna med de högsta antalen mottagna övergångshandlingar var Pauliskolan (103 elever), Universitetsholmens gymnasium (90), Heleneholms gymnasium (70), Agnesfrids gymnasium (60) och Malmö Borgarskola (50). På Malmö Citadellsgymnasium, Malmö Restaurangskola, Malmö Lärlingscenter och Malmö latinskola var antalen mottagna övergångshandlingar måttliga (25 till 40). Skolorna med de lägsta antalen mottagna övergångshandlingar var Bellevue gymnasium (23), Valdemarsro gymnasium (21), Malmö Idrottsgymnasium (21) och S:t Petri skola (6).

Tabell 1. Antal antagna elever som vid skolstart år 1, läsåret 2023/2024, haft bifogat pedagogiska övergångshandlingar uppdelat per skola

Skola	Antal elever
Agnesfrids gymnasium	60
Bellevue gymnasium	23
Heleneholms gymnasium	70
Malmö Borgarskola	50
Malmö Citadellsgymnasium	37
Malmö Idrottsgymnasium	21
Malmö latinskola	27
Malmö Lärlingscenter	32
Malmö Restaurangskola	36
Pauliskolan	103
S:t Petri skola	6
Universitetsholmens gymnasium	90
Valdemarsro gymnasium	21

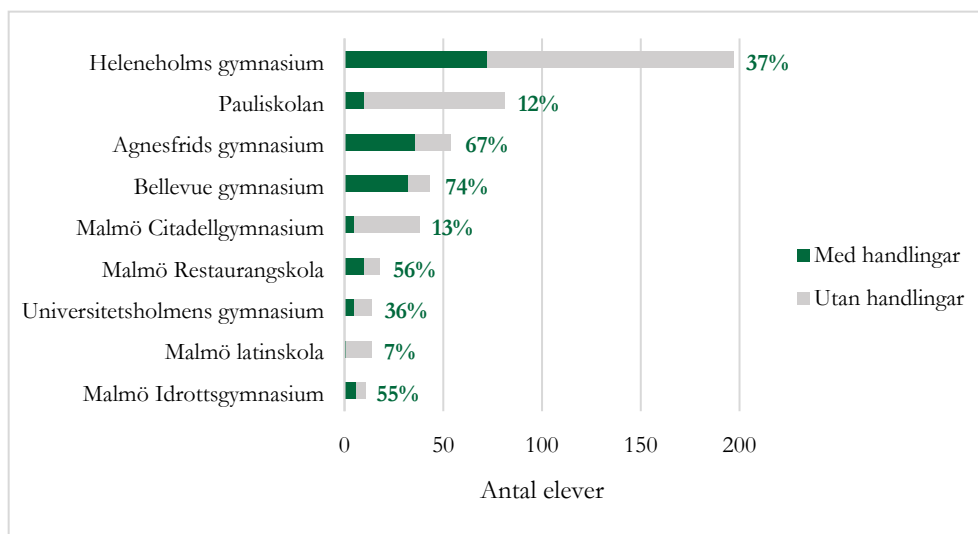
Källa: Antagningsenheten på Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

Inför hösten 2023 lämnade 470 elever kommunal gymnasieskola för att söka sig vidare till annan gymnasieskola, kommunal eller fristående. Många av dessa elever har inte haft behov av övergångshandlingar och är därför inte intressanta utifrån perspektivet av sömlösa övergångar. Dock innehåller gruppen även elever vars övergångar tyder på en förflyttning från introduktionsprogram till nationellt program, vilket gör dem relevanta för övergångsarbetet. Av de 470 elever som lämnade kommunala gymnasieskolor för att söka sig till annan gymnasieskola fick 177 (34 procent) pedagogiska övergångshandlingar med sig. Det är till största delen elever som har gått introduktionsprogram och blivit

behöriga till ett annat introduktionsprogram eller till ett nationellt program. Även elever som vill byta till samma introduktionsprogram på en annan gymnasieskola ingår.

Det finns dock skillnader mellan skolorna i hur många elever som fick handlingar med sig. Antalet elever med handlingar ska tolkas i proportion till hur många elever som totalt lämnade respektive skola för att söka sig till annan gymnasieskola (figur 2). Heleneholms gymnasium hade högst antal elever med handlingar (72 elever), vilket var strax under två femtedelar av alla elever som lämnade skolan. Näst högsta antalen hade Agnesfrids gymnasium (36 elever) och Bellevue gymnasium (32 elever). I dessa skolor fick mer än hälften handlingar med sig. Tio elever lämnade Malmö Restaurangskola med handlingar, vilket var mer än hälften av alla elever som lämnade skolan. Även i Pauliskolan var antalet elever med handlingar tio, men proportionellt var det endast strax över en tiondedel av alla elever som lämnade skolan för att söka sig till annan gymnasieskola. Ett fåtal (fem eller färre) elever lämnade Universitetsholmens gymnasium, Malmö Citadellgymnasium och Malmö latinskola med handlingar. Ingen av eleverna som lämnade Malmö Borgarskola, Malmö Lärlingscenter, S:t Petri skola och Valdemarsro gymnasium fick handlingar med sig. Detta bedöms bero på att eleverna som tas in i dessa skolor stannar där under sin skolgång och inte söker sig vidare.

Statistiken tyder på att det finns ett antal elever som borde få med sig handlingar men som inte har det. Exempelvis har ungefär tre av fyra elever som lämnat Bellevue gymnasium fått med sig övergångshandlingar. Eftersom skolan endast erbjuder introduktionsprogram, anses detta vara en förhållandevis låg andel.

Figur 2. Antal elever som lämnade en kommunal gymnasieskola för att söka till annan gymnasieskola, uppdelad på avlämnande skola samt om eleven fick med sig pedagogiska övergångshandlingar eller inte. De mörkgröna siffrorna anger andelen (%) med handlingar från respektive skola. Källa: Antagningsenheten på Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

Hösten 2023 hjälpte KAA-UngMalmö 81 ungdomar att söka till gymnasiet. Av dessa fick 11 med sig övergångshandlingar. Samtliga 11 elever sökte till förstärkt program. KAA-UngMalmö gör inga egna utredningar utan inhämtar övergångshandlingarna från ungdomarnas tidigare skolor. I dagsläget hanteras dessa övergångshandlingar manuellt. De anteckningar KAA-UngMalmö gör i mötet med ungdomarna kommer framöver att dokumenteras i Prorenata.

3.2 Organisering av övergångsarbetet

Rektor för mottagande skola ansvarar för att arbetet med att ta emot pedagogiska överlämningar påbörjas efter 1 juli, att möten med elev, vårdnadshavare och avlämnande skola genomförs inför skolstart utifrån behov samt att undervisningen och elevernas samlade skolsituation anpassas efter deras behov.

Rektor utser övergångsansvarig specialpedagog som planerar stödinsatser, i samband med skolstart, med alla mottagna elever som har pedagogisk dokumentation. I tabell 2 sammanfattas gymnasieskolornas organisering av övergångsarbetet.

Tabell 2. Gymnasieskolornas organisering av övergångsarbetet

Gymnasieskolornas organisering av övergångsarbetet
--

<p>Syfte</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbetet kring anpassningar. • Kunna möta eleverna rätt i undervisningen och ge rätt stöd i ett tidigt skede. • Tryggare skolstart för eleverna. • Skyndsamt skapa förutsättningar för lärande.
<p>Organisation, rutiner, strukturer för mottagande</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Initiera samarbetsprocessen med grundskolorna kring mottagandet tidig vår. • Informera grundskolorna i Malmö om utbildningar och skolenheter. • Erbjud grundskoleelever besök på vald skola innan skolstart. • Kontakta nya elever under sommarlovet för samtal, intervju och relationsskapande (elevkoordinatorer). • Inhämta överlämningsdokument på Skanegy Dexter och ladda upp dessa i Prorenata. • Kontakta berörda grundskolor vid avsaknad av övergångshandlingar för inhämtning av relevant information. • Organisera överlämningsmöten tillsammans med undervisande personal i början av läsåret • Organisera konferenser där arbetslag tar del av information kring de särskilda behov som framkommit i övergångshandlingarna. • Organisera hemklassrum och hemområden på mottagande skolor. • Utse mentorer och skapa förutsättningar för gott mentorskap. • Organisera mottagande av nya elever utifrån framtagna rutiner.
<p>Organisation, rutiner, strukturer och aktiviteter för avlämning</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tillgängliggöra information i Prorenata vid byte av utbildning under läsåret från en IM-utbildning till en annan ansvarig utbildningsanordnare. • Etablera kontakt med personal på fristående skola för överlämning av information vid byte till annan huvudman.

Övergångshandlingarna har en central funktion inom introduktionsprogrammen. Det finns tydliga struktur för hur skolor med introduktionsprogram tar emot underlag och lämnar underlag samt hur kunskap och information om eleverna förmedlas till berörda lärare. Överlämningar sker främst vid läsårsstart och läsårsslut, men även under pågående läsår vid antagning från såväl Skolstart Malmö som KAA-UngMalmö.

Skolstart Malmö har en viktig roll för elever som ska läsa språkintrödnation och fungerar som en brygga i övergångsprocessen där mottagande skola

erhåller kartläggningsmaterial och annan överlämning. Utifrån kartläggningen klassplaceras eleven för att få undervisning på den nivå som hen befinner sig.

På individuellt alternativ genomförs intervju med eleven i samband med elevens skolstart för att säkerställa att elevens individuella studieplan innefattar de ämnen som eleven saknar för behörighet.

3.3 Elevhälsans roll och funktion

Elevhälsans specialpedagoger har en central funktion i att säkra att viktig pedagogisk information inte går förlorad i övergångar inom och mellan olika skolformer. Specialpedagog på gymnasieskolorna är i stor omfattning involverade i ett tidigt skede av antagningsprocessen. Vid antagning till förstärkt program deltar specialpedagogen vid intervjuer med presumtiva elever som går i årskurs 9 och som har behov av ett anpassat studiebesök. Specialpedagogerna planerar mottagande genom ett långsiktigt arbete.

Specialpedagogens roll och funktion i övergångsarbetet är att ta emot övergångsdokumentation, sammanställa och delge informationen till mentorer, lärare, skolläring och resterande professioner inom elevhälsan. Tabell 3 sammanfattar elevhälsans arbete med övergångar.

Tabell 3. Elevhälsans arbete med övergångar

Elevhälsans arbete med övergångar	
Syfte	<ul style="list-style-type: none"> • Kunna möta eleverna rätt i undervisningen och ge rätt stöd i ett tidigt skede. • Skyndsamt skapa förutsättningar för lärande.
Ansvar och insatser	<ul style="list-style-type: none"> • Organisera för att ta emot övergångshandlingar. • Organisera arbetet utifrån övergångshandlingar med stöd av övriga professioner i elevhälsoteamet. • Identifiera behov av samarbete med specifik profession i elevhälsoteamet. • Inhämta kuratorsakt från Prorenata utifrån vad som skrivs i övergångsblankett. • Identifiera stödbehov genom elevenkät eller elevsamtal inför mentorssamtal. • Sammanställa och överföra för undervisningen central information till berörda mentorer och lärare. • Identifiera anpassningar och åtgärder som behöver vidtas, innan mentor och berörd övrig personal delges inför skolstart. • Dokumentera elevens tidigare extra anpassningar och särskilt stöd i skolans nulägesbeskrivning.

På de skolor där en stor andel elever som startar gymnasiet har med sig övergångshandlingar, arbetar verksamheten förebyggande genom att utforma en god mottagande lärmiljö. Under skolornas introduktionsvecka fungerar dokumentationen som ett underlag för lärarens undervisningsplanering, vilket bidrar till ledning och stimulans¹⁶ och extra anpassningar.

3.4 Studie- och yrkesvägledares roll och funktion

Studie- och yrkesvägledares (SYV) roll och funktion i övergångsarbetet är att ge eleven tydlig information om utbildningsvägar och arbetsmarknad samt ge eleven stöd i att fatta väl underbyggda val. Studie- och yrkesvägledaren samarbetar i olika omfattningar med specialpedagogen för att möta elevens behov av anpassning utifrån sina förutsättningar. I tabell 4 sammanfattas studie- och yrkesvägledares ansvar och arbete.

¹⁶SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. 2 och 3 kap

Tabell 4. Studie- och yrkesvägledarens arbete med övergångar

Studie- och yrkesvägledarens arbete med övergångar	
Syfte	<ul style="list-style-type: none"> • Informera om möjliga utbildningsvägar. • Motivera elever inför studier och kommande arbetsliv. • Bidra till att elever fattar välunderbyggda utbildningsval.
Ansvar och insatser	<ul style="list-style-type: none"> • Informera grundskolans studie- och yrkesvägledare om gymnasieskolornas utbildningar såväl lokalt som på huvudmannanivå. • Besvara elevers frågor om utbildningsvägar. • Anordna skuggningar. • Kontakta KAA-UngMalmö och överlämna dokumentation om en elev riskerar att skrivas ut på grund av hög frånvaro. • Samarbeta med andra professioner i samband med skolstart. • Koordinera samarbeten.

Grundskoleförvaltningen och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen har rekryterat samordnande funktioner för specialpedagog respektive studie- och yrkesvägledare för att stärka samverkan i övergångar för elever i behov av stöd mellan professionerna. Det genomförs återkommande dialogmöten och en årlig gymnasiedag. Formaliseringen av samarbetet mellan studie- och yrkesvägledare och specialpedagog i arbetet med övergångar har visat sig vara framgångsrikt.

3.5 Individuell studieplan

Rektor ansvarar för att det upprättas en individuell studieplan för varje elev.¹⁷ Den ska utgå ifrån elevens förutsättningar, behov och mål. Eleven ska vara delaktig i processen. Den individuella studieplanen ska innehålla uppgifter om utbildningens mål och planerad omfattning av studierna och ska följa eleven genom studierna.

På introduktionsprogrammen har den individuella studieplanen en särskilt viktig funktion för planering och uppföljning av utbildning, eftersom dessa program saknar nationellt fastställda programstrukturer och examensmål. I

¹⁷ SFS 2010:800. Skollag, Stockholm: Utbildningsdepartementet. 17 kap.7 §

”Plan för utbildningar på introduktionsprogrammen i Malmö stad 2023–2024” (GYVF-2022-2846) beskrivs att den individuella studieplanen ska innehålla:

- utbildningens mål och längd,
- ämnen, kurser, delar av kurser, annan yrkesinriktad utbildning, praktik samt andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling och som är avsedda att ingå i utbildningen,
- när det är aktuellt, det yrkesområde som utbildningen är inriktad mot¹⁸ och
- om eleven läser ett nationellt eller lokalt fastställt yrkespaket.¹⁹

Varje skola har rutiner för att tillsammans med eleven följa upp målen i den individuella studieplanen.

3.6 Uppföljning av hur undervisningen möter elevens behov

Skolorna följer upp att undervisningen möter elevens behov för att säkerställa att det sker en progression i elevernas kunskapsutveckling. Uppföljning är organiserad utifrån en gemensam grund där skolornas specialpedagog och elevhälsoteam tillsammans med mentor kontinuerligt följer upp den individuella elevens behov och hur undervisningen möter dessa.

På skolorna genomförs även klasskonferenser där specialpedagogen följer upp arbetet med berörda lärare och arbetslag utifrån de gemensamma dokumentationsmallar som tagits fram av avdelningen för elevhälsa och stöd (EoS).

Rektor följer upp respektive professions arbete för att säkerställa att övergångsdokumentationen används kompensatoriskt för olika anpassningar i undervisningen utifrån elevens behov. Om en mentor bedömer att elev har behov av utökat stöd görs anmälan till rektorn som fattar beslut att inleda utredningen angående behov av särskilt stöd. Utifrån resultatet av utredningen fattar rektor beslut om åtgärdsprogram ska upprättas.

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens samordnande specialpedagog, med placering på den centrala elevhälsan, gör verksamhetsbesök och följer årligen upp mottagningsarbetet för att säkerställa att samtliga verksamheter

¹⁸ 1 kap. 7 § Gymnasieförordningen (2010:2039)

¹⁹ <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/nationella-yrkespaket-for-introduktionsprogram>

arbetar med att dokumentera gruppvís sammanställning och att dokumentationen hålls levande.

4 Övergångar inom Komvux

Vuxenutbildningen ingår inte i de skolformer som anges i skollagens skrivning om övergångar²⁰. Det sker dock övergångar både till och inom vuxenutbildningen där överlämning av uppgifter underlättar övergången för eleven. I detta avsnitt synliggörs några av dessa övergångar.

Inledningsvis visas uppgifter om genomströmning mellan kurser och verksamheter inom Komvux Malmö. Därefter följer en beskrivning av arbetet med övergångar inom Komvux samt övergångar från introduktionsprogrammen till Komvux. Avsnittet avslutas med en beskrivning av det arbete som pedagogisk stödorganisation bedriver, vilket ger elever stöd vid övergångar.

4.1 Övergångar mellan kurser och verksamheter inom Komvux

Inom vuxenutbildningen används inte pedagogiska övergångshandlingar som det görs inom gymnasieskola. Därmed finns inte statistik om antalet elever med sådana handlingar. Det går dock att undersöka genomströmningen inom Komvux verksamheter för att få en fingervisning kring vilka övergångar det finns utmaningar vid. Nedan presenteras statistik om genomströmning mellan de olika delkurserna i svenska för invandrare (sfi) och grundläggande svenska som andraspråk (grnsva) samt från sfi till grundläggande svenska som andraspråk. Statistik redovisas för dessa ämnen eftersom så gott som alla elever i Komvux läser ett (eller båda) av dem. Grundläggande vuxenutbildning i Malmö består till 76 procent av ämnet svenska som andraspråk, och svenska språket är det mest centrala för att klara vidare studier eller arbete. Det finns dock övergångar i alla ämnen.

Tabell 5 visar antalet elever som har fått godkänt betyg på en delkurs på sfi eller grundläggande svenska som andraspråk under 2020, vilka inom två år (2022) uppnått godkänt betyg på nästa nivå's delkurs/kurs. Det finns betydande skillnader i genomströmningen både vid övergångar från sfi till grundläggande svenska som andraspråk och mellan de olika delkurserna. Inom sfi är det

²⁰ SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. 3 kap 12 j §

gruppen som har läst SFI A som har lägst andel godkända betyg på nästa nivå inom två år (38 procent). Detta hänger samman med att gruppen består av elever med kort utbildningsbakgrund och har svårare att klara studierna inom den tidsperiod Malmö stad anger. Andelen är även låg på delkursen SFI B (42 procent) medan ungefär sex av tio elever som läst SFI C uppnår ett godkänt betyg på nästa nivå inom två år. Därefter uppstår ett avbrott vid övergångar från sfi till grundläggande svenska som andraspråk, då hälften av elever som fått godkänt betyg på SFI D får godkänt betyg på GRNSVAA inom två år. Detta beror delvis på att alla inte väljer att fortsätta studera efter sfi.²¹ Dock har det skett en positiv utveckling under de senaste åren i samband med ökade insatser för att främja genomströmningen från sfi till grundläggande svenska som andraspråk.

Tabell 5. Elever i sfi och grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg under 2020 som senast 2022 fått ett godkänt betyg på nästa nivå delkurs/kurs.²²

Kurs	Godkänt betyg under 2020	Godkänt betyg på nästa nivå senast 2022	Andel godkänt betyg på nästa nivå senast 2022 (%)
SFI A	108	41	38
SFI B	509	215	42
SFI C	1 067	678	64
SFI D	1 023	535	52
GRNSVAA	455	369	81
GRNSVAB	695	554	80
GRNSVAC	607	526	87
GRNSVAD	527	241	46

Noter: Statistiken för sfi inkluderar elever i folkhögskolor. Källa: Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

Inom grundläggande svenska som andraspråk ligger förflyttningen generellt sett på en hög nivå. På de tre första delkurserna uppnår fler än åtta av tio elever ett godkänt betyg på nästa nivå inom två år. Därefter uppstår ett avbrott vid övergången från grundläggande till gymnasial nivå, då strax under hälften av eleverna går vidare från grundläggande svenska som andraspråk kurs D och får

²¹ Under våren 2020 sökte ungefär 65 procent av de som lämnade sfi grundläggande svenska som andraspråk

²² Sfi består av tre olika studievägar, 1, 2 och 3 samt fyra olika kurser, A, B, C och D. Studieväg 1 utgörs av kurserna A, B, C och D, studieväg 2 av B, C och D och studieväg 3 av C och D. De olika studievägarna riktar sig till personer med olika bakgrund, förutsättningar och mål. Betygskriterierna för en kurs är desamma oavsett studieväg. Kurserna GRNSVAA till GRNSVAD motsvarar nationella delkurserna 1 till 4 i svenska som andraspråk.

godkänt betyg på nästa kurs inom två år. Även detta är delvis beroende av att alla elever inte väljer att fortsätta sina studier på nästa nivå.

4.2 Arbete med övergångar till och inom Komvux

Inom vuxenutbildningen ansvarar rektor för att eleven får information inför utbildningens början, en väl utformad introduktion i utbildningen samt stöd när det gäller att formulera mål för sina studier²³. Studie- och yrkesvägledaren ger eleven stöd inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet. I vägledningen ingår information om möjligheter till fortsatta studier, arbetslivets kompetens- och rekryteringsbehov samt studieekonomiska förutsättningar.

Den individuella studieplanen är ett verktyg som ger en helhetsbild över elevens väg genom utbildningen. Verksamhetens personal upprättar i samverkan med eleven en individuell studieplan och reviderar den vid behov. Inom vuxenutbildningen ska elevens individuella studieplan innehålla:

- Utbildningens mål och planerad omfattning av studierna.
- Vilka kurser eleven ska läsa.
- Delar av kurser, annan yrkesutbildning, praktik och andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling.
- Verksamhetspoäng inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå.
- Vilket program inom gymnasieskolan som utbildningen huvudsakligen motsvarar (om målet för eleven är en gymnasieexamen).

Rektor har även ansvar för att utbildningen utformas så att elever som är i behov av stöd får det och att lärarna anpassar undervisningens upplägg, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar.

En elev inom Komvux kan genomgå många förflyttningar under sina studier. Det finns i dagsläget inget krav på att elevens behov dokumenteras och förs vidare till lärare med ansvar för nästkommande steg i elevens utbildning. Värt att notera är att det idag sker överlämningar i viss omfattning när elev byter kurs eller verksamhet. Avsaknaden av en kanal för överlämning av information försvårar dock en systematisering av arbetet. I tabell 6 presenteras Komvux arbete med övergångar.

²³ [Läroplan \(Lvux12\) för vuxenutbildningen - Skolverket](#)

Tabell 6. Vuxenutbildningens arbete med övergångar.

Vuxenutbildningens arbete med övergångar	
Syfte	<ul style="list-style-type: none"> • Skapa förståelse hos eleverna av hur vald utbildning och skolform är organiserad och vilket stöd som kan förväntas. • Skapa förståelse hos lärare kring olika skolformer samt olika förutsättningar som finns för eleverna i respektive skolform. • Minska organisatoriska hinder mellan byte av kurs inom vuxenutbildningen.
Organisation och aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Organisera så att elever ska kunna fortsätta studera på nästa nivå utan studieuppehåll. • Ge riktad information till alla elever som är på väg att avsluta studier på en nivå (SYV). • Erbjudna studieplanering till alla elever (SYV). • Vidareutveckla samarbete och kunskapsutbyte mellan lärare inom sfi och grundläggande vuxenutbildning för att förstå varandras skolformer. • Undervisa ungdomar inom KAA-UngMalmö för att de ska ta steget in i studier. • Följa upp hur det går för elever efter avslutad utbildning.

Komvux har under våren 2023 haft en vägledningsinsats som syftat till att säkerställa god övergång till vuxenutbildningen för elev som fortsätter sina studier i den skolformen. Studie- och yrkesvägledaren har varit ett stöd för elever när det gäller valideringsprocessen.²⁴

Övergången mellan gymnasieskola och vuxenutbildningen ger eleverna bättre förutsättningar att fullfölja sina studier inom vuxenutbildningen utifrån ett stärkt samarbete mellan introduktionsprogrammen och vuxenutbildningen. Komvux har ett pågående projekt tillsammans med Heleneholms gymnasium kring övergångar till vuxenutbildningen. Under 2023 har en satsning där fyra lärare har fokuserat 20 procent av sin tjänst på auskultationer och erfarenhetsutbyte. En ytterligare satsning är en studie- och yrkesledartjänst motsvarande 40 procent med uppdrag att arbeta med övergång till vuxenutbildning, Ung Malmö och KAA-UngMalmö. Målsättningen är främja

²⁴ Med validering avses en strukturerad process som innehåller en fördjupad kartläggning och en bedömning som syftar till ett erkännande av en persons kunnande, oberoende av hur det förvärvats. Det innebär att kunnande kan ha förvärvats såväl genom formell utbildning som genom informellt lärande. Personen kan exempelvis ha fått sitt kunnande genom studier eller samhällsliv och arbetsliv. Källa: 20 kapitlet 42 § skollagen, 2 § valideringsförordning (2022:1549) och proposition 2021/22:123 Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande, sidan 41–42.

ungas övergång till studier. Det har även upparbetats relationer med syftet att övergången ska upplevas tryggare.

4.3 Pedagogisk stödorganisations roll och funktion

Komvux Malmö organiserar och samlar sina stödresurser i Pedagogisk stödorganisation (PS) vars uppdrag är att rikta resurser mot inringade behov inom samtliga enheter i verksamheterna. I PS arbetar specialpedagoger, bibliotekarier, kuratorer och IT-pedagoger. Likvärdighet i det pedagogiska stödet nås genom att all verksamhet, intern som extern, inom vuxenutbildningen i Malmö tar del av samtliga kompetenser inom den pedagogiska stödorganisationen.

Pedagogisk stödorganisation har i samarbete med lärare och rektorer tagit fram ett kartläggningmaterial för att i ett tidigt skede av utbildningen kunna tydliggöra och kartlägga elevernas behov av stöd och anpassningar i utbildningen. Kartläggningmaterialet bedöms bidra till att elever får snabbare tillgång till den ledning och stimulans och anpassningar som de behöver, att fler elever fullföljer sina studier och att avbrott kan förhindras. Studiefrämjande insatser möjliggör en snabbare väg genom utbildningen och är kopplade till ambitionen att förkorta studietiden.

Pedagogisk stödorganisation arbetar främjande och förebyggande för att skapa en likvärdig utbildning och fokuserar stödet så att det når alla elever inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det skapar förutsättningar för en lärmiljö där alla elever får ledning och stimulans i den vanliga undervisningen, vare sig den är på distans eller fysiskt. En del i arbetet med tillgängliga lärmiljöer ingår att stödja verksamheterna i det språkutvecklande arbetet för att öka möjligheterna för elever med språkbarriärer att lyckas. Vidare verkar PS för att de elever som behöver extra anpassningar får det, också i den ordinarie undervisningen, så att de kan nå ett godkänt resultat. PS huvudstrategi är att verka via lärarna och se till att stöd och stimulans finns i det vanliga ”klassrummet” och PS bidrar till en kontinuerlig professionsutveckling.

5 Avslutande kommentarer

Ett kontinuerligt arbete med övergångar mellan och inom skolformer är en central del i arbetet med att få fler unga att klara gymnasiet inom tre till fyra år och uppnå självförsörjning. Elever som vid en eventuell övergång är i behov av pedagogiska övergångshandlingar utgör en viktig grupp bland Malmös unga.

Det finns i dagsläget statistik tillgänglig vad gäller antalet elever med övergångshandlingar som har antagits till eller lämnat kommunala gymnasieskolor. Analysen av vilka skolor som har tagit emot elever i de identifiera grupperna (se punktlista s. 5–6) indikerar att det finns ett antal elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, vilka i dagsläget inte får med sig övergångshandlingar. Det går inte utifrån nuvarande statistikinsamling att bedöma hur många elever som borde få med sig handlingar vid övergångar till och inom gymnasieskola. Insamlingen av olika former av statistiskt underlag bör därför utvecklas.

Även till och inom vuxenutbildningen sker övergångar där överlämning av uppgifter om elevens behov kan bidra till att elevens stödbehov tillgodoses i ett tidigt skede. Uppgifter om kurser i sfi och grundläggande svenska som andraspråk tyder på behov av fortsatta insatser kring elever som har kort utbildningsbakgrund. Även övergångar från sfi till grundläggande nivå samt från grundläggande till gymnasial nivå bör uppmärksammas. En utmaning inom vuxenutbildningen har varit avsaknaden av en kanal för överlämning av information som bedöms underlätta övergången för eleven. Under 2024 implementeras lärportal Unikum inom vuxenutbildningen. Lärportalen innefattar bland annat en stödmodul där överlämning av information på individnivå kan ske och där behov av extra anpassningar kan synliggöras på gruppnivå. Införandet bedöms kunna bidra till att vidareutveckla och systematisera de överlämningar som sker idag inom skolformen.

Under 2023 har nämnden prioriterat att vidareutveckla processer och arbetssätt inom det kommunala aktivitetsansvaret för att säkra en väg framåt för varje ung vuxen. Ett särskilt fokus har varit den uppsökande verksamheten samt på att skapa praktikalternativ och ökad studieberedskap. Samverkan med övriga nämnder, myndigheter och civilsamhället inom det kommunala aktivitetsansvaret har fortsatt att utvecklas. Det förebyggande arbetet för att minska inflödet till det kommunala aktivitetsansvaret har bland annat skett genom ett stärkt arbete med övergångar mellan grundskola och gymnasieskola i ett tidigare skede. Arbetet är fortsatt prioriterat under 2024.

Övergångsarbetet har tre övergripande mål, vilka delas med grundskoleförvaltningen:

- alla elever har goda förutsättningar att göra väl underbyggda val och går igenom sin utbildning utan hinder.

- alla professioner som är involverade i övergångsarbetet har tillräckliga kunskaper för att utföra sin del av arbetet och bidrar till den gemensamma helheten.
- skolförvaltningarna har en god överblick över övergångsarbetet och agerar proaktivt för att ge alla elever likvärdiga möjligheter att lyckas.

Arbetet med att uppnå de tre målen fortsätter under 2024. Kvaliteten av underlag och information i övergångshandlingarna har under de senaste åren förbättrats avsevärt i jämförelse med tidigare underlag. Det förvaltningsövergripande samarbetet, vilket har följts upp och utvärderats på den gemensamma övergångskonferensen, bedöms vara en bidragande faktor i denna utveckling.

Ett identifierat utvecklingsområde inom övergångsarbetet är att systematisera uppföljningen av hur information i övergångshandlingarna påverkar undervisningspraktiken. Genom att systematisera uppföljningen blir det möjligt att aggregera resultatet och genomföra analyser på övergripande nivå för att underlätta databaserat beslutsfattande.